

Německá jižní armáda v Karpatech v roce 1915.

(Činnost bojových jednotek a trénů.)

Ú V O D.

Veškerá pojednání o událostech světové války a ostatních válek vůbec přestávají zpravidla na popisu válečných operací se zřetelem na činnost bojových jednotek, avšak při tom si činnosti pomocných zbraní a služeb blíže nevšímají.

Zřídka nalezneme v odborné vojenské literatuře jednotlivé práce z oboru služeb, a nalezneme-li je, bývají zase bez náležitého podrobného pojednání o současné činnosti hlavních zbraní.

Tato práce má podati — pokud to jest účastníku, zařazenému na podřízeném místě vůbec možno — stručný obraz jak činnosti bojových jednotek, tak i přidělených jim trénů v našem horském terénu, v nynější Podkarpatské Rusi.

Zkušenosti v tomto území, za světové války získané, poskytují nám současně důležité poznatky pro způsob vedení boje a organizování služby trénu i ve všech ostatních hornatých částech Slovenska.

A. Situace na ruském bojišti koncem r. 1914 a vznik německé jižní armády v lednu 1915.

Po ústupu rakousko-uherských armád v listopadu 1914 od Sanu do Karpat a do západní Haliče podařilo se Rusům proniknouti jednotlivými průsmyky Karpat neb obsaditi hlavní přechody a domínající vývýšeniny a ohroziti celé tehdejší Uhry.

Pevnost Přemyšl vázala část ruských sil a přispěla tím značnou měrou k zdolání ruského náporu, jemuž by bylo tenkrátě pravděpodobně bývalé Rakousko-Uhersko podlehlo.

Byli jsme tehdy téměř o tom přesvědčeni, že se generálu Brusilovovi podaří proniknouti přes karpatské hřbety Slovenskem hluboko do Uher. V této době byla rakousko-uherská armáda ve velmi neutěšeném, silně zdemoralisovaném stavu. Početní stavy bojových jednotek, zvláště v Karpatech, velmi poklesly. Za frontou se hemžili maroděři a vojíní věčně hledající svá tělesa, od nichž se za bojů po nejvíce samovolně vzdálili. Mnoho ztrát způsobil též karpatský mráz.

Koncem roku 1914 hájila Karpaty v úseku od Nového Sandce (v Haliči) až po Užocký průsmyk (v to) 3. rakousko-uherská armáda pod velením generála Boroeviče a odtud dále na jihovýchod až do Bukoviny rakousko-uherská armádní skupina generála Pflanzera-Baltina.

Obsazení Podkarpatské Rusi rak.-uherským vojskem bylo po porážce rak.-uherských armád u Lvova zvláště slabé. Bylo tam použito, hlavně s počátku, k obraně průsmyků narychlo postavených výpomocných jednotek, sestavených z domobrany velmi starých ročníků.

Tak vznikla v Mukačevě na podzim r. 1914 skupina rak.-uherského generála Hofmanna, zvaná později „sbor Hofmannův“ (ještě později XXV. sbor). Tato skupina povstala z vojenského velitelství ve Lvově, přemístěného počátkem války do Mukačeva, a sousedila na západě v Karpatech s 3. rak.-uherskou armádou.

Původním úkolem tehdy gen. majora Hofmanna s náčelníkem štábu, plukovníkem Lamezanem-Salinsem, bylo, soustřeďovati, vystrojovati, vyzbrojovati a vycvičovati u náhradních těles, umístěných v prostoru kolem Mukačeva, pochodové (náhradní) jednotky pro XI. rak.-uherský armádní sbor, bojující v Haliči.

V polovině září 1914 měla skupina Hofmannova k dispozici 22 domobraneckých a 13 pochodových praporů se 4 bateriemi k obraně pásma východních Karpat, širokého asi 350 km. Nebylo kulometů, polních telefonů, trén se skládal z houfu selských vozů, nebylo ani polní pekárny ani polní nemocnice. Celá skupina byla tehdy jen nedokonalou improvisací (výzbroj: jednoranná puška Werndl). Když již koncem září 1914 Rusové tyto slabé síly zatlačili do prostoru severně od Mukačeva a vnikli do Marmarošské Síhoty, dostala skupina jako posilu 10 dalších pochodových praporů, 3 baterie a několik kulometů.

V říjnu a v listopadu pak generál Hofmann bojoval se střídavým úspěchem proti Rusům, až koncem prosince byl zatlačen do prostoru severně od Mukačeva, kde ve svazu armádní skupiny generála Pflanzera-Baltina jako levé (západní) křídlo hájil jižních východů z Karpat. Tehdy mu byly podřízeny 55. pěší divise (t. j. 129. a 130. pěší brigáda) a 131. domobranecká pěší brigáda a měl k dispozici v bojové čáře asi 19.000 pušek a 42 děl.

Jeho domobránci, nouzově vyzbrojení (z velké části v tmavých mírových pláštích), trpěli značně mrazy a vysokým karpatským sněhem a utrpěli též mnoho ztrát ruskou palbou, jsouce ve sněhu v svých zastaralých oděvech daleko viditelní.

Rakušané a Němci dobře poznali hrozící jim nebezpečí, a důsledky možného obsazení uherské nížiny Rusy a proto si náčelník rak.-uherského hlavního štábu generál Conrad vyžádal posily od Němců, jež měly podniknouti útok směrem z Karpat k záchraně pevnosti Přemyšlu, Rusy obležené, mající jen omezené množství potravin. Vítěznou ofensivou se mělo současně působiti na nerozhodné dosud sousedy Rumuny, aby se připojili k ústředním mocnostem proti státům Dohody.

Tak došlo k tomu, že v lednu 1915 bylo dopraveno železnici několik německých divísí do okolí Mukačeva, a sboru generála Hofmanna byl svěřen úkol, aby chránil jich vykládání a soustřeďování.

Byly to 48. záložní pěší divise s velitelstvím XXIV. záložního sboru (generál Gerok), 3. gardová pěší divise a 1. pěší divise.

Z těchto sil, ze sboru generála Hofmanna, z rak.-uherských posíl (19. pěší divise) a z částí armádní skupiny Pflanzero-vy-Baltinovy povstala tak zvaná „německá jižní armáda“ pod velením německého generála Linsingena, jehož náčelníkem štábu byl původně určen generál Ludendorff (jak se o tom sám v svých pamětech zmiňuje), který byl však brzy odvolán ke generálu Hindenburgovi a nahrazen generálem Stolzmannem.

B. Organizace německých pěších divísí a jejich přípravy pro horskou válku.

Příchodem Němců okolí Mukačeva velice oživilo. Nelze upřít, že vzezření německých jednotek působilo mnohem příznivějším dojmem než rakousko-uherských. Byli velice sebevědomí a ústroj jednotlivců byla u nich úhlednější.

Duch a nálada Němců byly velmi dobré a jich zakročení mělo povznést ducha rakousko-uherských vojsk, skleslého po utrpených porážkách.

Rovněž veškerá organizace a činnost Němců, ať již to byl pořádek v místech ubytování, pochod nebo podobně, byly vždy účelné a promyšlené. Poměry a chod služby u německých vyšších jednotek byly uspořádané, což nebylo tehdy možno říci o všech rak.-uherských vyšších jednotkách.

Východně od Mukačeva (směrem k Hustu) se soustřeďovala německá 48. záložní divise, v Mukačevě a jeho okolí 3. gardová pěší divise, severně pak 1. pěší divise. První dvě se zúčastnily předtím bojů u Lodže, poslední bitvy u Tannenbergu (Sosnová Gora).

1. Válečné složení 1. pěší divise:

Velitel: gen. Conta.

Náčelník štábu: mjr. Graberg.

1. pěší brigáda (genmjr. Wedel): granátnický pluk 1 a pěší pluk 41,
 2. pěší brigáda (genmjr. Paschen): granátnický pluk 3 a pěší pluk 43,
- divis. jezdecký: 1 eskadrona ulánů,
dělostřelectvo: 14 baterií (z toho 2 baterie 15 cm. hrubých houfnic),

dále přiděleno: 1 oddíl minometů,
1 rota pionýrů,
1 rota pěchoty na lyžích,
1 zdravotnická rota a
divisní mostní souprava.

Muniční kolony: 2 pěší muniční kolony,
4 dělostřelecké muniční kolony a
3 vozatajské parkové kolony (pro dopravu
střeliva).

Trény: 3 proviantní kolony,
4 vozatajské parkové kolony (pro dopravu
proviantu),
5 polních lazaretů (nemocnice),
1 záloha koní (německy „Pferdedepot“).

2. Válečné složení 3. gardové divise:

Velitel: gen. Marschall, později genmj. Friedeburg.

Náčelník štábu: mjr. Weiland.

Divise se skládala jen ze 3 pěších pluků (to jest ze zesílené
6. gardové pěší brigády — zbytek divise zůstal v Polsku).

Pěchota: granátnický pluk 9,
cvičný pěší pluk (německy zvaný „Lehr-In-
fanterie-Regiment“, sestavený za mobili-
sace z pěšího praporu střelecké a pod-
důstojnické školy v Postupimi a z gardo-
vých záložníků),
dále pluk gardových füsilierů.

Divis. jezdectvo: 1 eskadrona gardových záložních ulánů.

Dělostřelectvo: 8 německých baterií (z toho 2 baterie 15cm.
hrubých houfnic),
1 rak.-uherská baterie horských houfnic,
2 rak.-uherské baterie horských kanonů.

Dále přiděleno: 1 rota pionýrů,
1 rak.-uherská pěší rota,
1 rota pěchoty na lyžích,
1 zdravotnická rota.

Muniční kolony: 1½ pěší muniční kolony,
2 dělostřelecké muniční kolony,
3 vozatajské parkové kolony (pro dopravu
střeliva),

Trény: 1 proviantní kolona,
4 vozatajské parkové kolony (pro dopravu
proviantu),
4 polní lazarety,
1 záloha koní.

Podobné složení jako 1. pěší divise měla i 48. záložní pěší divise.

Německé divise přišly pro horskou válku úplně nepřipravené
a nevyvíčené. Zejména za tuhé zimy tvořily silně zasněžené Kar-
paty s malými osadami, poskytujícími skrovnou možnost ubytování
mužstva a koní, s řídce se vyskytujícími příčnými cestami, spojují-
cími hlavní silnice, a s obtížným terénem pro nastávající válečné
operace velmi značnou překážku.

Bylo nutno učiniti náležitě přípravy.

Německá vojska byla cvičena po svém shromáždění v horské válce a v pochodech a opatřena horským výstrojem a zimním prádlem. Kulomety naloženy s počátku na malé sánky, tažené buď koňmi nebo mužstvem, později však po rakouském způsobu soumary, což uznáno za výhodnější. Němci totiž dopravovali tehdy své kulomety na vozidlech, podobných muničním vozům, složených z kolesny a z hlomozny; kulometný oddíl se podobal baterii.

Převozné kuchyně byly částečně nahrazeny varnicemi, jež byly dopravovány rovněž na soumarech. Němečtí vojáci se loučili jen neradi s převozními kuchyněmi, protože neměli dosti důvěry v upotřebitelnost varnic.

Dělostřelectvo bylo opatřeno saněmi, které se však neosvědčily a byly nejen proto, nýbrž i pro značné zatížení vozidel ponechány zpět.

Pokud jde o trény, byla německá vojska vybavena povozy, schopnými toliko k dopravní službě na dobrých silnicích (pro francouzské bojiště). Jak koňský, tak i vozový materiál byl těžkého rázu a byl pro pochody po vedlejších horských komunikacích úplně nezpůsobilý.

Německé vozatajské kolony byly zpravidla organizovány takto:

1. těžká proviantní kolona měla 27 proviantních vozů (čtyřsprežných) vzorů 67, 73, 87 a 05 s dovolenou nosností jednoho vozu 1000 kg (celá kolona 270 q),

2. lehká proviantní kolona měla 36 čtyřsprežných vozů vz. 95 nosnosti 750 kg (celá kolona opět 270 q),

3. vozatajská parková kolona (německy zvaná „Fuhrpark-Kolonne“) měla 48 vozů s těžkými koňmi, obě selského původu, s nosností vozu až 1200 kg. Průměrně je to u jedné vozatajské parkové kolony s dvojitým nákladem proviantní kolony 540 q.

Nutno však připomenouti, že po velkých ztrátách koní s počátku války byla ponechána u jednotlivých vozů jen dvojspreží a těžší koně musili býti odevzdáni dělostřelectvu.

Takový trén nemohl v Karpatech vyhovovati, obzvláště za nepříznivého počasí na vedlejších cestách. Proto byla nahrazena část těžkých vozů lehkými selskými (polskými nebo slovenskými) a soumary, opatřenými rakousko-uherským soumarským výstrojem, ježto Němci sami vlastního neměli. Ani jejich vozatajský personál nebyl v tomto oboru vycvičen.

Taktéž zdravotnický výstroj dán na selské vozy a soumary.

V dalších statích pokusím se stručně načrtnouti válečné operace Němců v Karpatech se zvláštním zřetelem na sbor Bothmerův.

Operace německé jižní armády v Karpatech.

(Příloha 1 nebo generální mapy 40°, 49° Užhorod a 41°, 49° Svaljava, Turka; speciální mapy 4570 Svaljava, 4470 Vereckí a Smorze, 4471 Tuchla a 4370 Turka.)

I.

Období pohybné války.

Proti krycím prvkům generála Hofmanna, stojícím u Ukliny (Aklos, asi 30 km severně od Mukačeva) na pochodové ose, vedoucí z Haliče od Skole (resp. Stryje) stála 78. ruská pěší divise (p. pl. 309, 311 a 312, dále pěší pluk 260 od 65. ruské pěší divise) s hlavními silami u Nižních Verecek.

Proti skupině rak.-uherského generála Szurmaye (tvořící pravé — východní — křídlo 3. rak.-uherské armády a stojící jihozápadně od Užockého průsmyku, stála u Kostriny (Csontos) a Liuty (Havas-köz) 65. ruská pěší divise s kavkazskými pluky (pěší pluk 257, 258 a 259), zvyklými horskému terénu. U Toruně (Toronya) na pochodové ose od Wyszkowa z Haliče byla 2. divise kubánských kozáků, zesílená p. pl. 310 ruské 78. pěší divise. Velitelem těchto sil byl generál Nikitin, velitel ruského VII. sboru, se sídlem v Samboru v Haliči. Velitelem karpatské fronty byl generál Brusilov (8. ruská armáda).

V polovici ledna 1915 nařídilo rakousko-uherské vrchní velitelství ofensivu z Karpat do Haliče.

Hlavní útok měl být proveden 3. armádou (gen. Borojevič) směrem k obleženému Přemyšlu a měl započítí 23. ledna 1915 postupem pravého křídla (skupiny gen. Szurmaye v síle několika pěších divísi) od Užockého průsmyku.

Německé jižní armádě, vsunuté mezi 3. rak.-uherskou armádu (skupinu Szurmayovu) a armádní skupinu Pflanzerovu-Baltinovu, připadla jakožto obchvatné skupině úloha postupu jednak z prostoru Hust přes Torun (Toronya), jednak od Mukačeva přes Pud-polozije (Vezérszállás) a Tucholku, jakož i průsmykem Vereckým a přes osadu Tuchlu k městu Stryji do Haliče. Další postupové (útočné) cíle měly být stanoveny podle průběhu zamýšlených operací.

Postup armád byl všeobecně nařízen na 23. ledna 1915. První úlohou bylo vypuzení Rusů z Karpat a obsazení jejich severních východů.

Velitel německé jižní armády, generál Linsingen, požádal rakousko-uherské vrchní velitelství, aby mu pro rychlejší a snadnější řešení stanoveného úkolu byla podřízena celá skupina Szurmayova v Užockém průsmyku, kterou odtud zamýšlel působiti tlakem na východ do boku a do týlu Rusů a tím ulehčiti postup německých divísi a sboru Hofmannova. Jeho žádosti nebylo však vyhověno.

Generál Linsingen se proto rozhodl použití alespoň 3. německé gardové pěší divise jako obchvatné skupiny a 23. ledna 1915 byl započat přesun této divise drahou Čop—Užhorod na pravé (východní) křídlo 3. rakousko-uherské armády k Užockému průsmyku, odkudž měla pak postoupiti těžko schůdným terénem přes osadu Libuchora směrem k osadám Smorze—Annaberg—Tucholka a působiti do týlu Rusů, hájících posice jižně a jihozápadně od Tucholky poblíže pochodové osy z Nižních Verecek. Téhož dne měl započítí útok sboru německého generála Geroka (sestaveného z 48. německé záložní divise, z 19. rakousko-uherské pěší divise a z 12. domobranecké pěší brigády z prostoru severně od Hustu směrem na Torun (Toronya) a sboru gen. Hofmanna (složeného z 1. německé pěší divise, 55. rakousko-uherské pěší divise a ze 131. domobranecké pěší brigády) na vrchy jižně od Nižních Verecek.

Německé vyšší jednotky byly kombinovány s rakousko-uherskými, aby při nastávajícím postupu byly útoky Rakušanů různější. Složení jednotlivých vyšších jednotek se za operací různou kombinací německých a rakousko-uherských vojsk neustále měnilo.

První německá pěší divise nastoupila pochod z okolí Mukačeva za sborem generála Hofmanna již 19. ledna 1915 a dosáhla do 23. téhož měsíce směrem přes Svaljavu (Szolyva) prostoru Uklina (Aklos)—Poljana (Polena). Její pochod vedl terénem Němcům úplně nezvyklým. Již druhého dne pocítila vojska obtíže horského po-

chodu. Dělostřelci byli nuceni místy vypomoci vlastní silou nebo použitím příprěží umožniti dopravu děl.

Brigády sboru Hofmannova hájily prostor severně a severovýchodně od Ukliny.

23. ledna 1915 započal útok tohoto sboru na ruské posice na výšinách jižně od čáry Volovec (Volocz—Pudpolozje (Vezérszállás). Rusové sice ustoupili, avšak postavili se ihned severněji v linii Kanora (severovýchodně od Volovce)—Pudpolozje v nové silné posici opět na odpor. Další postup vyžadoval větších sil a tedy zasazení 1. německé pěší divise, která byla dosud zálohou sboru.

Generál Hofmann utvořil ze svých sil tři skupiny a určil k útoku na výšiny severně od Volovce 131. domobraneckou brigádu, zesílenou 3. plukem německých granátníků (1. skupina), k útoku na výšiny západně od Vyžných Verecek (Felső Vereczke) až po hřbet Tatárka (kota 794—789 v to), 130. brigádu (ze svazku 55. rak.-uherské pěší divise) a 1. pluk německých granátníků (2. útočná skupina). Zbytek německé 1. pěší divise (t. j. p. pl. 41 a 43) se 129. rakouskou pěší brigádou (příslušející rovněž k 55. pěší divisi) nasazen byl jako 3. skupina proti ruské obranné sestavě od západu (t. j. směrem severně od silnice od Poljiste k Nižním Vereckám a měl této osady dosáhnouti obchvácením pravého (západního) ruského boku postupem přes osadu Jalovo a hřbet Runi vrch (kota 759). 129. pěší brigáda byla zasazena v levém boku Němců. Východní skupina (1.) u Volovce měla působiti částečně do levého (východního) boku Rusů, západní skupina (3.) do pravého boku, kdežto střední (2.) skupina měla čelním útokem vzít ruské posice na hřebetě západně od Vyžných Verecek (Tatárka).

Části, organizačně příslušející k 1. německé pěší divisi (1. granátnický pluk), připadla úloha útoku na silnou ruskou posici na kotě 789 a na skoro 800 m vysoké vlastní skalnaté hoře Tatárce (kota 794, ležící severozápadně od obce Kušnica (Abranka) nebo východně od osady Pudpolozje).

Téměř veškeré baterie hrubého dělostřelectva sboru Hofmannova a jeden rakousko-uherský 305cm. motorový hmoždíř byly přiděleny jednak 3. útočné skupině, jednak levému křídlu 2. útočné skupiny, mající v svých úsecích poměrně nejpříznivější komunikace a terénní poměry.

V prostoru kolem osady Pudpolozje zaujalo dělostřelectvo po delších přípravách, hlavně odklizení sněhu, palebná postavení.

26. ledna 1915 nastoupili Němci (1. granátnický pluk) pochod na Tatárku v zástupu muž za mužem a za neobyčejných námah a za 20 stupňů mrazu dosáhli v noci v hlubokém sněhu útočného stanoviště, ležícího západně od koty 789. Noc proběhla za mrazu pod širým nebem. Asi 100 mužů bylo ještě před zahájením útoku s omrzlinami údů boje neschopno.

27. ledna dopoledne byl 2. skupinou proveden útok a důkladně vybudované ruské zákony na Tatárce vzaty, při čemž bylo zajato 500 Rusů a ukořistěny 4 kulometry; poté obránce celou posici před sborem Hofmannovým vyklidil. Tím byl oběma bočnim skupinám (1. a 3. uspořen obtížný obchvatný postup. 1. německý granátnický pluk ztratil však za útoku na Tatárce sám 500 mužů.

28. ledna byly obsazeny 1. divisi po krátkém, prudkém boji osady Nižní Verecki (Also Vereczke) a výšiny severozápadně od této ves-

nice. 129. brigáda postoupila téměř až k osadě Laturka (vzdálené asi 8 km severně od Nižních Verecek).

U Volovce ustoupili před 131. domobraneckou brigádou Rusové na trig. 882 Korna. Novou obrannou posíci před sborem Hofmannovým zaujal obránce na čáře, vedoucí od silnice východně od Volovce přes trig. 882 (Korna) a výšiny v prostoru Verbiáš—Županie k výšinám mezi osadami Laturkou a Karlsdorfem.

Generál Hofmann připravoval útok na tuto posíci, avšak již 30. ledna ji Rusové sami opustili.

V domněnce, že obránce zahájil delší ústup, nařídilo velitelství německé jižní armády, že ještě během 30. ledna má býti dosaženo osady Tucholky, aby ustupujícím Rusům nebylo popřáno klidu. Avšak postupující předvoj 1. německé pěší divise, složený z 1. granátnického pluku s jezdecktvem, byl Rusy západně od Lysé (kota 1000) na silnici, vedoucí od osady Klimiec k osadě Tucholce, zastaven.

Vzhledem ke krátkosti dne mohlo býti pomýšleno teprve příštího rána na další postup. Obránce obsadil horský hřbet táhnoucí se od trig. 1044 Dobusz přes Hostylów—† 1022—kota 1000 Lysá až po kotu 1113 (ležící sev. od trig. 1199 Berdo) a zastavil postup 1. pěší divise, jež byla donucena se rozvinouti za nepříznivých terénních a povětrnostních poměrů (silný mráz a hluboký sníh).

Další útok se opozdil čekáním na zasažení 3. německé gardové pěší divise u Tucholky, jež by bylo samo vynutilo ústup Rusů v týlu ohrožených.

Koncem ledna 1915 dopracovala se 1. německá pěší divise do prostoru jihozápadně od ruských posic, hájících přechod na Lysé (1000 m vysoké), jež se stala dalším cílem útoku. Zálohou divise (2 prapory pěchoty) dosaženo Klimiece, vlastně zbytků této zničené osady, ležících u samých hranic podkarpatských v Polsku při silnici mezi Nižními Vereckami a Tucholkou. Z celé obce zbyly tehdy jen komíny a sklepy a byly tam jako v přechodné stanici pro nocující vojska a trény později zřízeny dřevěné baráky a osada nazývána „Městem dvou císařů“ (německy „Zweikaiserstadt“).

Po umístění dělostřelectva u koty 841, vzdálené asi 3 km severovýchodně od Verbiáše, zahájili Němci palbu na posíci u Lysé. Přípravy k útoku se děly za silných mrazů a největšího napětí sil mužstva a koní. Ježto se postup 1. pěší divise značně zvolnil a generál Hofmann s tímto zpomalením nesouhlasil, došlo k třenicím mezi ním a Němci; potom generál Linsingen 1. německou pěší divisi osamostatnil a nařídil sboru Hofmannovu, k němuž se z levého boku Němců vrátila 129. pěší brigáda, útok směrem od Volovce přes osady Lawoczne—Tuchla k městu Stryji údolím řeky Oporu. 129. pěší brigáda měla postupem od západu směrem k osadě Tarnawka, postupující údolím řeky Oporu, podporovati brigády sboru Hofmannova.

Sbor dosáhl po těžkých bojích 3. února 1915 vrchu Jaworniki vk. (trig. 1123, ležícího asi 3 km severozápadně od železniční stanice Beskid). Vrch Jaworniki byl vzat 131. domobraneckou brigádou, zesílenou 3. německým granátnickým plukem; pak se tento pluk vrátil k první německé divisi.

Útok této divise na Lysou vázl stále ve sněhu a mrazu za velmi značných ztrát. Odsun raněných z posic narážel v zasněžených horách na velké obtíže a mnoho těžce raněných zahynulo, poněvadž nebyli nalezeni v hlubokém sněhu. Rusové byli ve výhodě, pokud šlo o posíci, důkladně vybudované civilním obyvatelstvem, výstroj a

otužilost mužstva proti zimě, a bránili se velmi houževnatě. Boj o hřbet Hostylów byl bez výsledku.

2. února 1915 podařilo se konečně Němcům, jejichž řady silně prořídly, přepadem zmocnit se Lysé, při čemž bylo zajato asi 400 Rusů. Poté Rusové pod tlakem blížící se 3. gardové divise, ohrožující jejich týl u Annabergu, v noci s 2. na 3. února, celou posici vyklidili, ustupující přes Tucholku, kamž je 1. pěší divise 3. února následovala.

Tato divise měla pro dopravu zásob a všech potřeb k dispozici velice dobrou silnici, vedoucí až do okolí Svaljavy údolím Latorice, dále pak přes Poljanu (Polena) a Uklinu (Aklos) k Poljisté (severozápadně od Pudpolozje [Vezérszállás]) se značnějším stoupáním (od 240 m jižně od Poljany až 562 m severně od Ukliny), přecházející od Poljisté až k Nižním Vereckám opět do údolí Latorice, odkudž vede dále silně stoupajícím a klesajícím horským terénem se serpentínami přes Verbiaš, Klimiec a přechodem na Lysé směrem k Tucholce. Této silnice mohly tehdy dobře používat jak německé těžké proviantní a vozatajské kolony a plukovní trény (opatřené těžkými vojenskými vozy), tak i automobilní kolony, pokud to počasí dovoľovalo.

Německé trény však musily nezřídka podobně jako dělostřelectvo při větším stoupání použít četných přípreží. Bez ostrých ozubů nebylo lze po umrzlé silnici táhnouti. U 1. německé pěší divise dala se tedy dopravní služba tehdy obstarávat z velké části německým trémem na popsané dobré horské silnici.

Jinak tomu bylo u 3. gardové pěší divise, jež byla, počínajíc 23. lednem 1915 drahou přesunuta z Mukačeva do údolí řeky Ungu (Uh) a soustředěna ve Velké Berezně, odkudž měla přes průsmyk Užocký postoupiti směrem k Tucholce a ohroziti v týlu Rusy, bojující s 1. pěší divisí a sborem Hofmannovým.

Divisní eskadrona, dělostřelectvo, vozatajské a muniční kolony byly ponechány v prostoru u Mukačeva a náhradou za ně byly divisi přiděleny 2 rakousko-uherské baterie horských kanonů a 1 baterie horských houfnic, jakož i oddíly soumarů pro dopravu nejnnutnějších potřeb, ježto se postup měl díti velmi obtížným, málo schůdným terénem po nedostatečných vedlejších horských komunikacích (až k osadě Wysocko Wyžne po pěšinách a špatných vozových cestách).

Rakousko-uherské skupině generála Szurmaye podařilo se 25. ledna 1915 zmocnit se průsmyku Užockého; potom po dalším obtížném postupu této skupiny započal 29. ledna pochod 3. gardové pěší divise průsmykem, přeplněným rak.-uh. trény, odkudž divise odbočila na východ směrem k osadě Smorze. V zástupu, muž za mužem, po pěšinách pohybovala se divise zasněženými horami... 30. ledna 1915 v poledne dosáhl předvoj v době, kdy německá 1. pěší divise počínala bojovati o vynucení přechodu na Lysé, pochodem přes Libuchoru osady Matkówa, kdež teprve dosáhla udržované vozové cesty Smorze—Annaberg—Tucholka. Předvoj v síle jednoho pluku pěchoty s dvěma rak.-uh. bateriemi horských kanonů (dopravných soumarů) zastihl v Matkóvě oddíl plukovníka Miny, určený k ochraně pravého (východního) boku skupiny Szurmayovy a skládající se z několika praporů honvédů, jenž se pak vrátil k své skupině.

31. ledna 1915 podnikla 3. gardová divise čelní útok na osadu Smorze, silně Rusy obsazenou, který však zůstal bez výsledku. Baterie horských houfnic, ač na kárách, nemohla pěchotě na pochodu

stačiti a dosáhla teprve 1. února večer posice divise, kdy mohla zasáhnouti k podpoře pěchoty. Téhož dne byl útok opětován a použito jednoho pěšího pluku k obchvatu ze severu přes osadu Krasne směrem k Felizienthalu. Útok se však nezdařil, byl Rusy odražen a Rusové přešli k protiútoku, způsobivše Němcům velké ztráty. Ještě během 1. února však se podařilo Němcům vniknouti do osady Smorze a pak v noci na 2. února Rusové posici opustili, vyplnivše úplně svůj úkol zadržeti německý postup směrem k Tucholce.

Němci nebyli tehdy horské válce a zejména vedení a použití obchvatných skupin zvyklí.

2. února 1915 nastoupila 3. gardová pěší divise ihned pochod k Felizienthalu, osadě hájené opět Rusy, jež byla po delším boji vzata, a pokračováno v útoku na Annaberg, opět obsazený ruskými krycími sledy.

Směrem od Lysé bylo slyšeti dělovou palbu z boje Rusů s 1. německou pěší divisí.

3. gardové pěší divisi, jejíž týl byl ze severu ohrožen ruskými posilami, hlášenými od Zadzielska k pochodu směrem ke Krasne, záleželo na tom, rychlým postupem zmocniti se celého horského hřebtu zvaného Daužki, táhnoucího se severně od udržované vozové cesty Smorze—Tucholka, jehož jihovýchodní výběžek trig. 1058 byl dosud v rukou Rusů. Odtud se mělo působiti do týlu Rusů, ustupujících přes Tucholku od Lysé.

V noci s 2. na 3. února měla býti uvedena posice zvláštní skupinou v síle jednoho praporu pěchoty, tří rak.-uher. horských kanonů, dvou kulometů a čtyř zákopníků Rusům odňata. Po půlnoci dosáhla skupina namáhavým pochodem za tuhého mrazu zasněženým terénem trig. 1037 (asi 55 km severozápadně od trig. 1058) a teprve zrána 3. února octla se po hřebetě Daužkiho v blízkosti svého útočného cíle, odkudž bylo lze pozorovati zpětný pohyb ruské pěchoty a trénů. Oba kulomety, skupině přidělené, se při dopravě na sánkách obalily sněhem a ledem a nebylo je tedy možno k boji upotřebiti. Horské kanony zasáhly palbou směrem k Orawě a způsobily tam nepořádek v ustupujících ruských jednotkách.

Boj o výšinu 1058 byl veden s obou stran úporně po celý den 3. února a skončil po zasazení německých posil odnětím této výšiny a výšiny Szczob (jihovýchodně od první) Rusům, kteří vyklidili též osadu Annaberg.

Téhož dne nocovala pak 1. pěší divise v Tucholce a 3. gardová divise (zajišťující se směrem k osadě Krasne proti hlášeným ruským posilám) ve Felizienthalu a Annabergu (místo ubytování velitelství uvedené divise), čímž nastalo sloučení obou postupujících divisí, t. j. útočné skupiny čelní s obchvatnou. Dosavadními boji utrpěli Němci značné ztráty.

Letci německé jižní armády hlásili pohyb četných ruských kolon k severu po silnici k městu Skole. V domněnce, že budou Rusové ustupovati dále k severu, nařídil generál Linsingen další postup 1. pěší divise ke Skole, při čemž měla 3. gardová divise krýti levý (západní) bok a postoupiti směrem Orawa a Dolžki. Obě osady jsou v údolí, jímž protéká Dolžanka a Orawa, ležící mezi rovnoběžně probíhajícími horskými hřebety Daužkim a severovýchodně od něho se táhnoucím Zwininem.

4. února se podařilo sice Němcům (3. gardové divisi) po boji obsaditi osadu Orawu, avšak pokus, zmocniti se též západní části Zwinina, byl Rusy zmařen. Rovněž 1. pěší divise, jejíž dělostřelectvo

po namáhavých pochodech po serpentíně na Lysé dorazilo teprve 4. února do Tucholky a zaujalo severně od této osady palebné posice, nebyla s to zlomit odpor Rusů na vrchu Ostry, Ostrog (936) a Zwinin a nedostala se kupředu. Podobně bylo tomu i východně u sboru Hoffmannova, který bojoval ještě v prostoru osady Tarnawka. Bylo jisté, že nejde jen o zadní voje Rusů a že nelze vyhověti nařízení k dalšímu postupu na sever. K obchvatným operacím nebylo sil.

Rusové se počali před zraky Němců ve velmi výhodných pozicích na Zwinině a na vrchu Ostry (trig. 1026) silně opevňovati a uzavírali takto úplně silnici ke Skole. Generál Conta se chtěl Zwininu zmocniti přepadem, než budou posice Rusů příliš silně vybudovány. Několik útoků 1. německé pěší divise na trig. 922 (Zwinin I), podniknutých ve dnech 6., 9. a 11. února, bylo za značných ztrát Němců ruskými protiútoky odraženo. Rusové užívali při těchto protiútocích ručních granátů, kterých tehdy Němci neměli.

Mezitím byla též 3. gardová pěší divise, snažící se dosažením osady Rosochacz ohroziti od západu ruské posice na Zwinině a proniknouti na sever přes Moldawsko směrem k Rykówu, zatlačena a opřela se o trig. 901 (Klewa), který se podařilo proti ruským silám udržeti.

Protože velitelství německé jižní armády seznalo, že stálými těžkými boji značně zeslabená 3. gardová divise nestačí k splnění daného úkolu vzíti Zwinin II. od západu a tím usnadniti obtížnou situaci čelně útočící 1. pěší divise pod Zwininem I., rozhodlo se přidělit 3. gardové divisi části právě do Mukačeva drahou dopravené 5. německé jezdecké divise. O upotřebení této nové divise nebylo jinak ještě rozhodnuto.

10. února byl opětován pokus 3. gardové pěší divise 4 prapory obchvatem vzíti severozápadní část Zwinina (trig. 1109), který byl však za velkých ztrát útočnickových zmařen, ač byla divise zesílena I. praporem pěšího pluku 32, jedním oddílem kulometů a 2 bateriemi již zmíněné nově přibylé 5. německé jezdecké divise. Němcům se podařilo získati jen kotu 854, ležící asi 2000 kroků od severozápadu Zwinina II (trig. 1109).

Sbor Hoffmannův dosáhl po neustálých bojích okolí osady Slawsko, kde narazil na silné ruské posice. Podobně tomu bylo u sboru Gerokova.

Tak došlo ke konci první polovice února 1915 k ustálení fronty německé jižní armády. (Budoucně dále.)

Štábní kapitán Konst. KAPNIN:

Střelba s jednostranným pozorováním.

I. Úvod.

V 10. čísle VR. z roku 1927 uvádí p. mpor. Krepl detailní výklad oficiálního způsobu střelby s jednostranným pozorováním.

Souhlasím úplně s tím, že ovládání tohoto způsobu střelby je nezbytnou nutností pro každého dělostřeleckého důstojníka, neboť ve válce pohybné, obzvláště v jejím prvním údobí, budou baterie míti pravidelně úseky značné šířky a budou mnohdy nuceny zahajovati okamžitou palbu ve směrech, které vůbec neočekávaly, když na osné pozorování nebude ani pomýšlení. Avšak musíme si též uvědomiti, že v nynější masové válce bojují a rozhodují lidé

